

Dostępność i jakość edukacji dla uczniów
niepełnosprawnych w Warszawie

**STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM
Z UKRYTYMI NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI
im. Hansa Aspergera
„NIE-GRZECZNE DZIECI”**

Warszawa, 30 kwietnia 2010 r.

O-2-2010

Pani
Katarzyna Hall
Minister Edukacji Narodowej
Al. Szucha 25, 00-918 Warszawa

**OPINIA O PLANOWANYCH ZMIANACH W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA
UCZNIÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI**

W związku z planowanymi przez kierowany przez Panią resort zmianami w zakresie m.in. kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, przekazuję w imieniu naszego środowiska uwagi do przedstawionych propozycji zmian.

1. W pełni zgadzamy się z celami planowanych regulacji, nakreślonymi w informatorze „Założenia projektowanych zmian. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” („wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, zwiększenie efektywności świadczonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jak również podtrzymywanie więzi rodzinnych oraz integracji dzieci i młodzieży w społeczności lokalnej”).
2. Wysoko oceniamy sposób prezentacji opracowanych dokumentów w postaci umieszczonych na stronie internetowej MEN przystępnych broszur wyodrębnionych tematycznie.
3. Dostrzegamy ślady dobrych pomysłów w przygotowanych przez MEN konkretnych propozycjach – choćby w postaci Karty Potrzeb i Świadczeń, która mogłaby stać się istotnym dokumentem pozwalającym rozliczać uzyskaną przez dziecko pomoc.
4. Jednocześnie po wnikliwym zapoznaniu się z całością prezentowanych materiałów, a w szczególności po konferencji regionalnej MEN w Warszawie w dniu 26 kwietnia b.r. oraz wcześniejszych konferencjach regionalnych, w których uczestniczyli nasi przedstawiciele, **oceniaamy propozycje MEN jako chybione w stosunku do**

Adres ul. Nutki 3/5 m. 11
02-785 Warszawa

Telefon 502 502 524

www.wszystkojasne.waw.pl

mail: biuro@wszystkojasne.waw.pl

Dostępność i jakość edukacji dla uczniów
niepełnosprawnych w Warszawie

STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM Z UKRYTYMI NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI im. Hansa Aspergera „NIE-GRZECZNE DZIECI”

realnych problemów edukacji dzieci o specjalnych potrzebach. Ujmując to dobitnie, chcemy niniejszym przestrzec Panią Minister przed przewidywanymi przez nas skutkami wprowadzenia tak zaprojektowanych regulacji.

5. Główny obszar naszych wątpliwości stanowi **brak przytoczenia jakichkolwiek badań diagnostycznych**, uzasadniających planowane działania. **Na jakie problemy odpowiadają nowe regulacje?** Potrzeba wprowadzenia zmian uzasadniana jest wyłącznie nową podstawą programową i wynikającą z niej koniecznością „podniesienia efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”. Skąd przypuszczenie, że efektywność kształcenia jest zagrożona? **Czy MEN nie wie, jakie są już występujące problemy w tym zakresie?** Nasze Stowarzyszenie w dniu 1 grudnia 2009 r. przekazało do MEN **szczegółowy pogłębiony raport diagnostyczny dotyczący dostępności i jakości edukacji dla uczniów niepełnosprawnych w Warszawie**. W raporcie tym w oparciu o badania wśród dyrektorów szkół i przedszkoli oraz wśród rodziców dzieci niepełnosprawnych przytoczyliśmy katalog problemów, z jakimi styka się uczeń niepełnosprawny już na progu swej edukacji. Problemy te są źródłem bolesnych doświadczeń zarówno dla rodziców, jak i dla dyrektorów placówek! Rodzą po obu stronach **poczucie bezradności i rosnącą frustrację**, gdyż, jak się okazuje, złożony proces zarządzania oświatą i jej finansowania nie jest przejrzysty nawet dla kadry kierowniczej. W raporcie udało nam się po wnikliwej analizie problemów wskazać na **dwa podstawowe źródła problemów**: (1) nieprzekazywanie przez samorząd do placówki wystarczających środków na zaspokojenie specjalnych potrzeb konkretnego dziecka oraz (2) nadmiernie usztywniony (scentralizowany) system udzielania pomocy dziecku, zwłaszcza w postaci tzw. standardów organizacyjnych i nieformalnych regulacji.
6. Obecne propozycje MEN sprowadzają się niestety do **zwiększenia centralizacji i dalszego usztywnienia procedur udzielania dziecku wsparcia**. W naszej opinii **wytyczenie takiego kierunku zmian doprowadzi do odwrotnych niż zamierzone skutków**, pogłębiając dostrzeżone przez nas poważne systemowe problemy.
7. **Całkowicie natomiast pominięto kluczowy wątek finansowy**, jakim jest konieczność wymuszenia na jednostkach samorządu terytorialnego przekazywania zwiększonej z tytułu niepełnosprawności ucznia części oświatowej subwencji ogólnej do placówki, kształcącej to dziecko. Uważamy za **głęboko niemoralną** sytuację, w której Skarb Państwa corocznie asygnuje poważne kwoty na zadania związane z kształceniem dzieci niepełnosprawnych, a po przejęciu ich przez samorząd nie sprawuje **żadnego nadzoru** nad ich wydatkowaniem. **Głoszone przez MEN hasło „Pieniądz idzie za uczniem” nie odpowiada rzeczywistej drodze tego pieniądza**,

Adres ul. Nutki 3/5 m. 11
 02-785 Warszawa

Telefon 502 502 524

www.wszystkojasne.waw.pl

mail: biuro@wszystkojasne.waw.pl

STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM Z UKRYTYMI NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI im. Hansa Aspergera „NIE-GRZECZNE DZIECI”

gdyż nie dochodzi on do końcowego wykonawcy zadań oświatowych, jakim jest placówka. Nasza ocena tego zjawiska jest tym bardziej negatywna, że placówki niepubliczne na mocy Ustawy otrzymują pełną wysokość zwiększonej subwencji na każde niepełnosprawne dziecko w postaci dotacji od samorządu. Rodzi to sytuację nierówności sytuacji ucznia niepełnosprawnego w obu typach placówek, na korzyść placówek niepublicznych.

8. Stoimy zatem na stanowisku, że dopóki zwiększona z tytułu niepełnosprawności subwencja oświatowa nie zostanie **ustawowo** skierowana do placówki, **nie ma żadnych szans na to, by jakiegokolwiek wdrażane odgórnie zmiany przyniosły oczekiwane efekty.**
9. Potrzebna jest głęboka zmiana zarządzania oświatą na odcinku edukacji dzieci niepełnosprawnych. Tymczasem w odniesieniu do planowanych zmian można odnieść wrażenie, że Projektodawcy wątpią zarówno w dobre chęci, jak i właściwe rozpoznanie konkretnych problemów konkretnych dzieci po stronie dyrektorów szkół, skoro usiłują narzucić im centralnie usztywnione wymogi dotyczące podjęcia konkretnych, pracochłonnych, a nade wszystko **nie w każdym przypadku koniecznych** działań. W naszej opinii należy raczej wyposażyć dyrektorów placówek z jednej strony w **wystarczające środki z subwencji** (której wysokość określoną w wagach subwencyjnych uważamy za adekwatną), z drugiej zaś **w odpowiedzialność za zaspokojenie potrzeb edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych niepełnosprawnego ucznia.** Znamienne, że te dwie ostatnie kategorie potrzeb, zapisane przecież w Ustawie o systemie oświaty, nie są w ogóle przedmiotem zainteresowania MEN.
10. **Problemy szkół**, relacjonowane przez dyrektorów, to przede wszystkim (1) brak wystarczającej liczby etatów, w tym specjalistów, a ponadto (2) bariery architektoniczne oraz (3) brak środków na zakup sprzętu i pomocy dydaktycznych. W efekcie wiele szkół **nie jest w stanie realizować zaleceń z orzeczenia**, nie mówiąc o jakiegokolwiek indywidualizacji procesu kształcenia. Wszystkie te problemy wynikają z **niedofinansowania placówek, w których kształcą się dzieci niepełnosprawne**, a nie z niedouczenia kadry czy braku przyjaznego, zachęcającego podejścia!
11. Efektem planowanych zmian, a ściślej – braku zmian adekwatnych do rzeczywistych problemów - będzie **dalsze wypychanie dzieci niepełnosprawnych ze szkół ogólnodostępnych i integracyjnych.** Planowane zmiany pogorszą bowiem sytuację szkół, nakładając dodatkowe obowiązki i utrzymując sztywne finansowanie, oderwane od konkretnego dziecka w placówce. Uczeń niepełnosprawny w jeszcze większym stopniu będzie traktowany nie jako wyzwanie zawodowe, ale jako dopust boży,

STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM Z UKRYTYMI NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI im. Hansa Aspergera „NIE-GRZECZNE DZIECI”

którego pozbycie się ze szkoły stanowi najbardziej opłacalną strategię działania. Pogłębi się tym samym odnotowywana przez nas segregacja dzieci niepełnosprawnych: „najlepiej” będą mieć w (najkosztowniejszych!) szkołach specjalnych i niektórych integracyjnych, które również stają się placówkami specjalistycznymi – na co zwracał uwagę m.in. opublikowany przed rokiem raport CMPPP. **W ten sposób Polska mimo dobrych zapisów ustawowych realnie narusza zapisy ratyfikowanej przez siebie Deklaracji z Salamanki, w której uznano zwykle ogólnodostępne szkoły za najskuteczniejszy środek zwalczania dyskryminacji osób niepełnosprawnych.**

12. **Po stronie rodziny dziecka wprowadzenie projektowanych zmian doprowadzi tym samym do dalszego pogłębienia już istniejących poważnych problemów:** (1) trudności ze znalezieniem miejsca w placówce, (2) częstych zmian przedszkola i szkoły (o skutkach niech się wypowiedzą psychologowie rozwojowi), (3) realizacji zaleceń z orzeczeń poza szkołą, w tym nierzadko w systemie komercyjnym – za cenę utrzymania dziecka w dotychczasowej szkole czy przedszkolu.
13. Przerzucenie na szkołę diagnozowania potrzeb dziecka doprowadzi ponadto do dwóch dalszych niekorzystnych dla dziecka zjawisk: (1) **diagnoza będzie wymuszana, a dziecko zostanie napiętnowane** przez swoją niepełnosprawność, o której będzie powszechnie wiadomo w szkole, nawet gdy nie jest ona widoczna (obecnie o diagnozę i orzeczenie występują do poradni rodzice), (2) pogłębi się odnotowane przez nas **niehumanitarne zjawisko wypychania niepełnosprawnych uczniów przez placówki**, pod pretekstem tego, że „będzie im lepiej” w innym typie szkoły, która sprostą ich potrzebom. Szkoły **z braku środków** nie radzą sobie z niepełnosprawnymi uczniami.
14. „Za burtę” normalnej sieci szkół wyrzucono dzieci z ADHD i innymi zaburzeniami zachowania. Będą diagnozowane jako „przewlekłe chore” lub „zagrożone niedostosowaniem społecznym” i umieszczane albo w zakładach leczniczych, albo specjalistycznych ośrodkach terapeutycznych. **Jest to tak oczywista i okrutna dyskryminacja tych dzieci, że mamy nadzieję na powstrzymanie realizacji tego pomysłu przez legislatorów.** Jest to zwłaszcza groźne w połączeniu z wymuszonym diagnozowaniem dziecka przez placówkę. Mamy nadzieję, że nawet w przypadku wprowadzenia takich zapisów utrzymane zostanie wydawanie orzeczeń przez poradnie i tym samym dzieci te będą mogły uczyć się w szkołach **dzięki niepodleganiu orzeczeń przez rodziców.** Jednak biorąc pod uwagę odnotowywany już w przedszkolach wzrost zjawiska nadpobudliwości, należy się spodziewać gigantycznych problemów w placówkach, gdzie te dzieci będą się uczyć bez możliwości uzyskania jakiegokolwiek wsparcia.

**STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM
Z UKRYTYMI NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI
im. Hansa Aspergera
„NIE-GRZECZNE DZIECI”**

15. Projektowane zmiany wydają się prowadzić do znaczącego zwiększenia obowiązkowo prowadzonej przez szkoły dokumentacji. W materiałach MEN podano, że Karta Potrzeb i Świadczeń byłaby wydawana przez poradnie. Na konferencji natomiast informowano, że będzie ją wydawać szkoła. Nie ma jasności co do tego, jakie będą relacje między poszczególnymi dokumentami: orzeczeniem i zawartymi w nim zaleceniami, Kartą Potrzeb i Świadczeń oraz Indywidualnym Programem Edukacyjno-Terapeutycznym. Do tych dokumentów dochodzi przymus pracy zespołu do spraw specjalnych potrzeb i zapewne jej dokumentowanie. W ten sposób „cała para pójdzie w gwizdek”, a czasu na faktyczną refleksję i pochylenie się nad dzieckiem zabraknie. Chyba że dyrektor szkoły będzie mógł swobodnie sfinansować (z subwencji!) **dotkliwe zadania administracyjne**.
16. **Wymuszanie współpracy poradni i szkoły** kwestionuje wolę takiej współpracy, psując atmosferę gotowości do wzajemnego wspierania się w realizacji trudnych zadań. Nie wiadomo też, jak włączyć do działań szkoły poradnie specjalistyczne – ten obszar również powinien być elastycznie finansowany (z subwencji!) przez dyrektora szkoły, np. w postaci zakupu usług.
17. W sierpniu 2008 r. Ursynowskie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych zgłosiło potrzebę wprowadzenia w nowym obowiązku sprawozdawczym, nakładanym od 2009 roku na jednostki samorządu terytorialnego, zapisu o **stanie realizacji zadań wobec uczniów niepełnosprawnych**. MEN odrzuciło wówczas te sugestie. Tymczasem doświadczenie pokazało, że opasła „Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w m.st. Warszawa w roku szkolnym 2008/09” niemal w ogóle nie odnosi się do zadań realizowanych wobec tej kategorii uczniów. Dlatego stoimy obecnie na stanowisku, że należy ponownie rozważyć zasadność obowiązkowego (ustawowego) wyodrębnienia w strukturze tego dokumentu zadań oświatowych wobec dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.
18. Poważne zastrzeżenia naszego środowiska budzi wizerunek dziecka z autyzmem, zawarty w publikacji „Jak organizować edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?”. Chcemy zwrócić uwagę, że zaburzenia ze spektrum autyzmu są bardzo zróżnicowane i nie wszystkie dzieci mają „poważne i rozległe deficyty w zachowaniach społecznych” czy „opóźnienia i deficyty w nabywaniu mowy i języka”. Nie są one bezwyjątkowe nawet wśród dzieci z klasycznym autyzmem wczesnodziecięcym. Czujemy się dotknięci sformułowaniami w rodzaju „Uczniowie z autyzmem nie przejawiają właściwie żadnej inicjatywy”. Niestety, takie szkodliwe i krzywdzące dla tych dzieci sformułowania stały się nieodwracalnym faktem, dystrybuowanym przez MEN. Bez wątpienia opis ten działa odstrasżająco na dyrektorów szkół, którzy gotowi byłiby przyjąć takie dziecko. **Prosimy zatem**

Dostępność i jakość edukacji dla uczniów
niepełnosprawnych w Warszawie

**STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM
Z UKRYTYMI NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI
im. Hansa Aspergera
„NIE-GRZECZNE DZIECI”**

o niezwłoczne wycofanie tej publikacji i dokonanie w niej stosownych korekt, a także o odpowiedź na pytanie, dlaczego w omawianym opracowaniu nie wykorzystano wydanej w roku 2007 publikacji CMPPP z serii „One są wśród nas” pt. „Dzieci z autyzmem”, autorstwa Urszuli Gałki i Ewy Pęczkowskiej?

19. **Nasz głęboki niepokój budzi ponadto upublicznione w liście otwartym zdystansowanie się członków Zespołu ekspertów ds. specjalnych potrzeb edukacyjnych wobec projektowanych zmian.** Zespół ten został powołany przez Panią Minister w dniu 8.10.2008 r. w celu „opracowania spójnych zmian w zakresie podnoszenia jakości kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”. Osoby wchodzące w skład tego zespołu, które podpisały list otwarty, to znani i obdarzani naszym zaufaniem specjaliści, dysponujący głęboką wiedzą i bezpośrednim doświadczeniem z pracy z uczniem niepełnosprawnym. Ich wkład we wprowadzane rozwiązania mógłby stanowić pewien substytut brakującej pełnej diagnozy sytuacji. W związku z wykorzystaniem prac tego zespołu w zakresie, który budzi zastrzeżenia jego członków, uważamy, że **należy opublikować w całości opracowanie zespołu wraz z merytorycznym uzasadnieniem przyjęcia przez MEN tylko niektórych (i to ponoć zdeformowanych w stosunku do idei) rekomendacji zespołu w proponowanych regulacjach.**

Z poważaniem,

dr Agnieszka Dudzińska

koordynator projektu „Wszystko Jasne”

Adres ul. Nutki 3/5 m. 11
02-785 Warszawa

Telefon 502 502 524

www.wszystkojasne.waw.pl

mail: biuro@wszystkojasne.waw.pl